

U shu ketishida to‘da boshida kelayotgan keng yag‘rinli, burgut qarashli, qora soqoli juda kalta kuzalgan kimsa – Itolmasni ko‘z ostiga olgandi (V, 5).
Erman tutingan inisi bo‘lishiga qaramay, bosqinu qon to‘kishga qarshiligi yigitning yuz- ko‘zidan oshkora sezilib turardi (V, 27).
Juvonning charos ko‘zlari adadsiz qahru g‘azabga limmo-lim to‘la edi (V, 29).
U kutilmagan bu sog‘inch hissi yuragida mudom alangalanib turgan qasos o‘tini o‘chirib qo‘yishidan qo‘rqqanday, ko‘z o‘ngida bo‘y rostlagan Oybekachning o‘ktam va go‘zal siymosini jon-jahdi bilan nari quvlashga tirishdi (V, 36).
- Yo‘q, o‘zim tanlayman, – dedi Erman ko‘zlari olovlanib turgan Ko‘kishga xavotirli boqib (V, 45).
Qarshisida o‘zi bilgan avvalgi Erman emas, ko‘zlari tubida adadsiz qahr to‘ng‘ib qolgan , mehr-shafqat hissidan o‘ta yiroq bir kimsa misli bo‘riday tikilib turardi (V, 47).
Qoya puchmog‘iga qadalgan ko‘zlarida na nur, na ma‘no bor (V, 48).
U oti yuganidan tutib, g‘orning u boshidan chiqarkan, quyosh nuriga yo‘g‘rilgan olamga baxtiyorlik ko‘zi bilan qarashga intilardi (V, 61).
U avvaliga ayb ish qilib qo‘ygan boladek bo‘zaradi, so‘ng ko‘zlari g‘iltillab , shosha-pisha o‘zini oqlashga tushadi (V, 75).
Bu qavm ahli Donishotani bosh bobo sifatida tan olishsa-da, ammo, bu bizga ota meros, deya o‘zga qavmlarga nisbatan g‘anim ko‘zi bilan qarashdan o‘zlarini tiyisholmaydi (V, 94).
Yo rashk ayolning ko‘zini shunchalik ko‘r qilib qo‘ydimikan? (V, 100).
Oybekachning ko‘zlari to‘la mung bo‘lsa-da , qarashlari hamda o‘zini tutishi odatdagidek, juda o‘ktam edi (V, 102).
Ammo Erman to‘ydan bir kun oldin Oybekachning ko‘zlari odatdagidan ko‘ra o‘zgacharoq chaqnayotganini tuyqusdan payqab qolgandi (V, 105).
O‘shanda hayotga tashnaligi ko‘zlarida yaqqol aks etib turgan jonivor o‘limni g‘oyatda nopisand kutib olgan, “bo‘l, tezroq jonimni olaqolsang-chi endi”, deganday undan nigoh uzmagan (V, 106).
It ro‘parasiga kelishi bilan ko‘zlarini chirt yumib oladigan Erman, u nari ketishi bilan qushday yengil tortib, avval bir ko‘zini, so‘ng ikkinchisini ochib, tevarakka asta razm solarkan, doimo bir holdan g‘oyatda taajjubga tushadi - ko‘radiki, aql-idrok sohibi hisoblanmish bir to‘p olomon o‘ta ko‘ngilsiz bu manzarani, odatdagidek, juda maroq bilan tomosha qilmoqda (V, 119).
U qo‘liga nayza tutgan ibtidoiy odamlar shakl-shamoyilini ko‘rishni istamay, ichki bir og‘rinish bilan ko‘zlarini yumadi (V, 141).
Bu kamdek, ayolning nurlanib, yolqinlanib turuvchi ko‘zlarida , tevarak-atrofdagi kimsalarning hissiz, loqayd va sovuq qarashlaridan farqli o‘laroq, hamdardlikdan tashqari, taassuf va qahrga o‘xshash shunday bir ifoda zuhur ediki... (V, 149).
Oybekach esa, mijjalarini namlab, ko‘zlarini o‘qday qadab turaveradi . Bu qiligi kamdek, qarashiyam sira odam bolasinikiga o‘xshamaydi – yaralangan yirtqichday, ko‘zlaridan uchqun sachraydi (V, 159).
Kipriklarida yaltillab turgan ko‘z yoshlari olov yolqinida bir lahzaga aks etib, asta yanoqlarini yuva boshladi (V, 164).
Yag‘riniga kaltak kelib tushishidan qo‘rqqan itday ko‘zlarini javdiratgan chohdan uzoqlashadi (V, 167).
- Zaril keptimi... – dedi Omontoy sir boy bermaslikka tirishib, ko‘zlarini lo‘q qilganicha (V, 168).

- Sen nafaqat ularni o'ldirding! – dedi Itolmas yanada bosliqlik bilan. – Eringni **ko'ziga cho'p suqding!** (V, 187).

Inson va jonzot psixologik xronotopini yaratishda Ch.Aytmatov va N.Norqobilov dinamik, analitik, sinkretik prinsiplardan mohirona foydalanishgan. Adiblar mahoratidagi o'ziga xoslik shundaki, Ch.Aytmatov ijodida analitik prinsip, N.Norqobilov ijodida dinamik prinsip xususiyatlari ustuvorlik kasb etadi. Umumiy jihatini ta'kidlash joizki, tahlilimizdagi romanlar psixologik xronotopi aynan sinkretik prinsip asosida yanada yorqinroq ifodalangan.

Tush xronotopi. Adabiyotshunos Jabbor Eshonqul ta'kidlaganidek, aql “dam olib”, ichki men makon va zamondan mutlaqo xalos bo'ladi, u o'z ichki dunyosi – o'z “Men”i ixtiyoriga o'tib, tush xronotopining sarhadsiz kengliklarida harakatlanadi. Yozuvchilar romanlarida tush xronotopidan muayyan ijodiy maqsadga ko'ra foydalanishgan. Tahlilimizdagi romanlarda ifodalangan tush xronotopining asar mazmun-mohiyatini ochishdagi o'rini quyidagi jadvalda izohlaymiz.

4-jadval.

Zamonaviy romanlarda tush xronotopining struktur tahlili

O'sha tun Edigey Bo'ron tush ko'rib chiqdi. Tushida u yana frontda, o'q yomg'iri ostida yotgan emish. Biroq negadir snaryadlar unsiz kelib tushar, unsiz portlab, ko'kka ko'tarilgan quyunli tuproq qalqigancha osmonda muallaq turib qolar va yana qalqigancha vazminlik bilan sekin-asta yerga qaytib tushar edi. ...Edigeyning ro'parasida yomg'irga botib kulib turgan Zarifa paydo bo'ldi. Tang qoldiradigan bir hol. Chit ko'ylagi badaniga jiqqa yopishgan, yozig'lik sochlariyu yuzlaridan yomg'ir quyilar, o'zi bo'lsa tinim bilmay kular edi. ...”Nega munchalik kulyapsan, Zarifa? Bu yaxshilikka emas”, dedi Edigey. “Kulayotganim yo'q, yig'layapman”, dedi Zarifa va savalayotgan yomg'ir ostida yana kulaverdi...(I, 129).	Tushda urush voqealari bilan Zarifa ruhiy holatining tutashuvi Edigey va Zarifani kutayotgan iztirob hamda Abutolibning vafotidan ogoh etadi. Edigeyning tushidagi jang – Zarifani sevib qolganda, uning qalbida kechgan g'alayonlar ifo-dasi. Tushidagidek hammasi unsiz kechadi.
Boshqa bir gal Ukkubola oltin mekre tushiga kirganini gapirdi. Go'yo baliq uning atrofida suzib yurarkanu baliqni ushlab olmoqchi bo'larmish. Baliqni tutib olib, yana suvga qo'yib yuborishni juda-juda xohlabdi. U baliqni ushlab, oltin tangachalarini bir siypalasa bo'ldi ekan. Shu qadar tutgisi kelibdiki, tushida uni quvlab yurganmish. Baliq esa tutqich bermasmish...(I, 196).	Ukkubolaning baliqni tuta olmasligi orqali birinchi farzandi nobud bo'lishiga yozuvchi ishora qilyapti.
Akbaraning tushiga bolalari kirdi, ular inda Akbaraning biqiniga o'ranib yotishardi. ...Bo'lturuqlar sut ko'pligidan tamshanib, chapillatib, maza qilib emishar, bo'ri vujudi xuddi erib ketayotganday huzurlanardi, faqat nima uchundir suti hech kamaymasdi... Bo'ri bundan xavotirlanardi. Keyin Akbara tushida o'zini ulug' cho'l Mo'yinqumda uchib	Bolalaridan ayrilgan Akbara ularni qo'msab, tushlarida ko'radi. Toshchaynar va bolalari bilan samo uzra harakatlanishlari esa asar yakunida ularning halok bo'lishlarini anglatadi.

ketayotganligini ko'rdi, uning oyoqlari yerga tegmaydi, yonida to'rtala bolasi, ular ham uchib borishyapti, shundoq yonlarida esa Toshchaynar katta-katta hatlab sakrayotibdi. Ko'kda quyosh charaqlayotir, sarin shabada yeladi, naq hayotning o'ziday... (I, 508).	
Keyin uzoq yillar Bo'ston xotirasiga hech o'chmas bo'lib o'rnashib qolgan dahshatli tush ko'rib yurdi. U muz jar sari arqonda tushib boryapti. Yaxmalak devorlarni qo'lidagi fonar bilan yoritadi. Uning yana boshqa fonari ham bor. Birovi qo'lidan tushib ketsa, ikkinchisini ishlatadi. Birdan nazarida ikkinchi fonarini yo'qotib qo'ydi. Qaerga g'oyib bo'ldi, bilmaydi. Bundan yuragi yomon siqildi. Qo'rqdi, xavotirlandi. Baqirgisi keladi. Lekin vahimali qorong'u muzlik qa'riga tushgancha tushib boraverdi. Nihoyat, chiroq yorug'ida muzga toshday yopishib yotgan Ernazarni ko'rdi: Ernazar (aslida ham shunday edi) mukayib o'tiribdi, po'stini boshi tepasiga ko'tarilib qolgan, yuzi qonga bo'yalgan, lablarini mahkam qimtigan, ko'zlari yumuq. "Ernazar! – deb chaqirdi Bo'ston. – Men keldim! Quloq sol, men senga ikkinchi fonarni qoldirib ketmoqchi edim – bu yer juda qo'rqinchli va qorong'u ekan – lekin uni yo'qotib qo'ydim. Tushundingmi, Ernazar, yo'qotdim. Lekin baribir senga o'zimning fonarimni beraman. Ma, ol, bu mening fonarim. Ol, Ernazar, iltimos qilaman!" (I, 515).	Ernazarni qutqarolmagani uchun o'zini doim ayblagan Bo'ston doim uni tushlarida ko'radi. Unga o'z fonarini bermoqchi bo'lishi orqali o'zining hayoti ham zulmatga chulg'anishiga ishora qilinadi. Kenjashni o'z qo'li bilan otib qo'yishi, umuman, Bo'stonning halokati aynan tushi orqali ayonlashadi.
Uning tushiga yana kitlar kirdi. U okeanda uzoq vaqtgacha kitlar orasida suzib yurdi. U kitlarning to'lqinlar yuvib turgan ko'zlariga boqar va ularning fikrini o'qir edi. Uning o'zi ham kit edi. Va kitlar samolyotdan ko'ringan holatni takrorlaganday o'tkir burchak hosil qilib suzishar edi. Ularni qandaydir g'ayritabiiy kuch ufq sari, go'yo o'sha tomonda nimadir kutayotganday olg'a yetaklab borar edi. "Qaranglar, qaranglar, kitlar, mening birodarlarim! Osmonga ikkita quyosh chiqibdi! Birdaniga ikkita quyosh-a! Eshityapsanlarmi? Bu yaxshilik alomati emas! Okean qaynab ketadi va biz hammamiz nobud bo'lamiz! Ikkita quyosh – dahshat!.." (III, 61).	So'zlash baxtidan mahrum kitlar naqadar azob chekayotganini shu yo'l bilan izhor etadi. Yovuzliklarga kitlar bardosh bera olmaydi va o'zini o'zi halok qiladi. Yozuvchi ikkinchi quyosh sifatida Filofeyni nazarda tutgan.

Bu tushni ko'rganiga ko'p vaqt o'tgani yo'q – tushida hammayoq golf maydonlari emish, kechasi oy nur sochib turganmish, hamma shodu xurram va erkin his qilarmish o'zini, lekin ko'ngilsizlik ro'y bergan emish: chuqurchaga tushgan koptokni tayoq bilan urib chiqarib bo'lmas emish – koptok o'rnidan qo'zg'almasmish, Bork qanchalik harakat qilmasin, koptok qimirlamay turavergan emish. Shu on qayoqdandir tepa tarafdin kafedrada birga ishlagan hamkasabasi marhum professor Maks Frayd kelib qolganmish. U Borkka qarab: “Oyga uchib ketaylik, u yerda xuddi shunday maydonlar bor, golf o'ynaymiz”, – der emish. Bork Maksning so'zlariga ishonib, uning orqasidan ergashib, dalalar ustidan uchib ketarmish. Xotini Jessi bo'lsa, ortidan chopib, “orqaga qayt”, deb chaqirarmish. Va nima uchundir u yig'larmish. Bu tushning ta'biri nima ekan? (III, 191).	Borkning fikrlari olomon tomonidan batamom rad etilishi, natijada halok bo'lishiga yozuvchi tush motivi orqali ishora qilgan. Ch.Aytmatov qahramonlari tushida oyda, dengizda, o'rmonda o'zlarini g'ayritabiiy holda (uchish, suzish) ko'rishadi. Bu qahramon ichki makonida ro'y berayotgan holatlarni yanada teranroq anglash imkonini beradi.
Men tez-tez, doimo bir xil tush ko'raman: qalin qor uyumlari uzra qadam tashlayman va onam izlarini axtara ketaman, bu izlar esa qorong'i o'rmonga olib boradi: meni vahima bosadi, qor ko'mib tashlaydi, sovqotaman: “Ona! Onajon!” – deya faryod solaman-da, uyg'onib ketaman (III, 281).	Tushda Andrey Kril-sovning tadqiqotlari natijasi qorong'i o'rmon majoziy obrazi orqali dalillangan.
Ertalabga yaqin u tush ko'rdi, qo'lida mobil telefon emish, lekin undan qo'ng'iroq qilish o'rniga, qayoqqadir o'qtalib mo'ljal olarmish, o'q ovozi eshitilmasmish... shunda qo'ng'iroq jiringladi (II, 49).	Arsen Ertosh Kurchalni o'ldirish uchun qurol topish rejasi miyasini chunon band qilganidan bu holat tushiga kiradi.
– Xudo yetkazsin! Bunga ishonching komilmi? – Negadir kutyapman. Tushimda ko'rdim... Bo'lmasa monastirda oyog'im qolib ketgay to abad (II, 225).	Elesning tushida Arsendan farzand kutayotgani ayon bo'ladi.
Qoraqayun tushida sirli va fusunkor oqshom yog'dusiga chulg'angan hamda shuvoqning o'tkir bo'yiga to'yingan adoqsiz kenglik bag'rida, do'ppidek do'mpaygan tepalik ustida yengil va orombaxsh epkinga yuzlanib yotgan holda ko'rdi o'zini (V, 44).	Bandilikdagi Erman-ning iztiroblari va g'ul iti Qoraqayun tushidagi ozodlik epkini yondosh xronotop asosida tasvirlangan.
Bu paytda Omontoy tush ko'rayotgan, tushida u suygan yori bilan archazorda kuylashib va quvlashib yurardi. Qizi tushmagur qiqirlab va dikonglab dermishki, “qo'shiq aytsangiz, tegaman sizga”. Umrida qushiq aytib ko'rmagan Omontoy binoyidek qo'shiq	Itolmas yigitlari bilan tulpori uchun o'ch olish maqsadida kelgan-da, Omonning g'aflat uyqusidagi tushi orqali Ermanning xavfga yolg'iz

aytarmish, ammo aytgan qo'shig'i nuqul xurрак bo'lib jaranglarmish (V, 213).	ro'para bo'lishi tasvirlangan.
U o'zini ko'kish hovur qo'ynida his etarkan, bir lahzaga tush ko'radi. Va har gal tushida Bo'zbo'ring o'ziga miltiq o'q talib turganini ko'radi. Bu ne sir-sinoat? (IV, 35).	Yozuvchi metamorfoza hodisasini qo'llab, bo'ri qiyofasida qaynotasi O'sarqulni ifodalaydi.
Tushida, buni chandon istasa-da, Oybachinni emas, negadir, odatdagidek, Bo'zbo'rini ko'rardi. Sho'rlik Bo'zbo'ring joni juda qiynoqda emish Jufti Qoramanglay pushti yomonligidan nolib, u sho'rlikning hech holi-joniga qo'ymas emish. Bo'zbo'ri nima qilarini bilmay, maysaga yonboshlagancha, nuqul o'y surarmish. Bo'ring xuddi odamday yonboshlab yotishi Eshqul polvonga g'alati va kulguli ko'rinarmish (IV, 47).	Ayoli Oybachin Eshqul polvonga ikkitagina farzand tug'ib berol-ganidan doim zorlani-shi tushida Bo'zbo'ri va Qoramanglay tasvirida namoyon bo'ladi.
Tushida bu safar Bo'zbo'ri bilan dashtda choylashib o'tirganmish. Bo'zbo'ri xuddi odamga o'xshab rosmana chordona qurib olganmish. Oshna, sen dashtni tark etishing bilan bu kenglikdan fayz ketdi, dermish u choydan mayda ho'plab va so'ng chuqur-chuqur xo'rsinib, yana so'zlashda davom etarmish, qanjig'im Qoramanglayni haydadim, hamsoyam G'ajirko'zga ko'z suzgani uchun bolalariga qo'shib haydadim, endi manovu dashtga va anovu tog'u toshlarga o't qo'yib yuborsammikan deb turibman, tog'u toshlar yonarmikan, a? (IV, 64).	Tog'asi Haydarning tuhmati tufayli kelini Oybachinning dashtdan ketib qolishi va To'lanboyning iztirob-lari shu taxlit Eshqul polvonning tushida bo'y ko'rsatadi.
To'lanboy, odatdagidek, tong bo'zarmay uyg'onarkan, ko'rgan tushini o'ylab bir zum cho'zilib yotdi. Tavba, shunaqayam bema'ni tush bo'ladimi? Tog'asi Bo'zbo'ring qiziga uylanarmish! U ko'rgan tushidan bor-yo'q eslab qolgani shu edi (IV, 150).	Ota va o'g'ilning bir xil tushi orqali Haydarning bo'rilarga yem bo'lishini kitobxon anglaydi.
Tushida o'zi jarga itarib yuborgan o'sha oshiq yigit ona bo'ri qiyofasida unga hamla qilib, nuqul bo'g'ziga chang solmoqqa urinardi. Kimdir tushida bo'rini ko'rish yaxshilik alomati ekanligini aytganday bo'luvdi. Biroq ko'rgan tushi hech yaxshilikdan darak bermasdi (IV, 176).	Ayolini sevgan oshiq yigitni otib tashlagan O'sarqulni O'rtaqir hududidagi ona bo'ri bolalariga chang solgani uchun halok qiladi. Yozuvchi tush orqali shunga ishora qilgan.
Tushida Bo'zbo'ri Siynatepada cho'nqayib o'tirib olgancha nuqul, ketaman, dermish. Eshqul polvon esa dashtni uningsiz tasavvur etolmaganidan, ketma, deb yalinarmish. Bunga javoban Bo'zbo'ri o'ksib dermish: "Uzoqdagi tog'lar vodiysiga boshimni olib ketmasam, dashtda mening o'sib-unishim qiyin! Bunaqada bittayam tomir surarim qolmaydi!" (IV, 192).	Odamlarning bo'rilarni ayovsiz qirishi natija-sida ularning darbadar-lik holati "Qiyomat"da ham ifodalangan.

Xulosa. Xullas, xronotopning yettita shakli, ya'ni real, ijtimoiy, milliy, folklor, fantastik, tush, xotiralar xronotopi asarning xronotop tuzilmasida syujetni tashkil etish, xarakter yaratish, hikoya qilish vazifalarini bajarishda muhim ahamiyat kasb etadi. Badiiy asar xronotopning bir shakli (masalan, fantastik yoki milliy xronotop) asosida yozilishi mumkin. Ammo xronotopning turli shakllarining sintezi nisbatan ko'proq kuzatiladi. Ular bir xil darajada muhim bo'lishi yoki xronotopning bir shakli ustuvorlik kasb etishi hamda voqealar tasvirida asosiy o'rin egallashi mumkin. Bundan tashqari, muallif badiiy-estetik g'oyasining mohiyatini ochishda xronotop shakllarining uyg'unlashuvi kuzatiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Abdurahmonov A. Turkiy adabiyotning qadimiy qatlamlari. — URL: <https://kh-davron.uz/kutubxona/uzbek/abdurashid-abdurahmonov-beshinchi-qism.html>
2. Begmuratova G. *Mustaqillik davri qoraqalpoq romanlarida folklorizmlar*: Filol.fan. fals. d-ri. ...diss. avtoref. — Nukus, 2019. — 53 b.
3. Ibrohimova R. *Fantastikada an'ana va adabiy ta'sir masalasi*. — URL: <https://ziyouz.uz/ilm-va-fan/adabiyot/rano-ibrohimova-fantastikada-anana-va-adabiy-tasir-masalasi/>
4. Meliboev A. *Yolg'iz yashab bo'lmaydi*. — T.: Sharq, 2007. — 144 b.
5. Meliboev A. *Rizq daraxti*. — URL: <https://kh-davron.uz/kutubxona/uzbek/isajon-sulton-boqiy-darbadar-ahmadjon-meliboyev-rizq-daraxti.html>
6. Rahimjon Rahmat. *“Munojot” dan “Boqiy darbadar” gacha*. Isajon Sulton. Boqiy darbadar: roman. — T.: O'zbekiston, 2011. — 280 b.
7. Rashidov A. *Chingiz Aytmatov olami*. — T.: “O'qituvchi” nashriyot-matbaa ijodiy uyi, 2011. — 256 b.
8. Salomov G'. *Ranj va ganj*. — B. 548-559. Aytmatov Ch. Asrga tatigulik kun; Qiyomat: [Romanlar]/(Rus tilidan A. Rashidov, I. G'afurov tarj.). — T.: Adabiyot va san'at nashriyoti, 1989. — 560 b.
9. Temirbolat A.B. *Kategoriya xronotopa i temporalnogo ritma v literature*. Monografiya. — Kazaxstan: Almati, 2009. — 499 s.
10. Turaev B.O. *Chingiz Aytmatov i mirovie sivilizatsii // Chingiz Aytmatov. Lichnost. Epoxa: Sbornik materialov mejdunarodnoy nauchno-prakticheskoy konferensii*. — Moskva, 10–11 dekabr 2018. — 149 s.
11. Ulug'ov A. *Afsonalarning badiiy talqini*// <https://kh-davron.uz/kutubxona/multimedia/abdulla-ulugov-afsonalarning-badiiy-talqini.html>
12. Fayzullaev O. *Yozuvchining ilmiy fantaziyasi*. — URL: <https://ziyouz.uz/ilm-va-fan/adabiyot/omonulla-fayzullaev-yozuvchining-ilmiy-fantaziasi/>
13. Yakubov I. *Mustaqillik davri o'zbek romanlari poetikasi*: Filol. fan. d-ri ...dis.avtoref. — Toshkent, 2018. — 71 b.
14. https://dic.academic.ru/dic.nsf/dic_wingwords/1808/

Foydalanilgan badiiy asarlar ro'yxati

- I. Aytmatov Ch. *Asrga tatigulik kun; Qiyomat*. Romanlar. Rus tilidan A. Rashidov, I. G'afurov tarj. — T.: Adabiyot va san'at nashriyoti, 1989. — 560 b.
- II. Aytmatov Ch. *Qulayotgan tog'lar (Mangu qayliq)*. — T.: Ozbekiston NMIU, 2011. — 536 b.
- III. Aytmatov Ch. *Kassandra tamg'asi*. Roman. Rus tilidan Suyun Qoraev tarjimasi. — T.: Adabiyot uchqunlari, 2009. — 285 b.
- IV. Norqobilov N. *Dashtu dalalarda*. Roman. — T.: O'zbekiston, 2009. — 224 b.
- V. Norqobilov N. *Qoraqayun*. Roman. — T.: O'zbekiston NMIU, 2016. — 216 b.
- VI. Sulton I. *Boqiy darbadar*. Roman. — T.: O'zbekiston, 2011. — 282 b.
- VII. Hamdam U. *Isyon va itoat*. Roman. — T.: Yangi asr avlodi, 2003. — 140 b.
- VIII. Hoshimov O'. *Ikki eshik orasi*. Roman. — T.: Yangi asr avlodi, 2016. — 752 b.

References

1. Abdurahmonov A. *Turkiy adabiyotning qadimiy qatlamlari* (Ancient layers of Turkish literature), available at:

<https://khdavron.uz/kutubxona/uzbek/abdurashid-abdurahmonov-beshinchi-qism.html>

2. Begmuratova G. *Mustaqillik davri qoraqalpoq romanlarida folklorizmlar* (Folklore in Karakalpak novels of the independence period), Extended abstract of Doctor's thesis, Nukus, 2019, 53 p.

3. Ibrohimova R. *Fantastikada an'ana va adabiy ta'sir masalasi* (The issue of tradition and literary influence in science fiction), available at: <https://ziyouz.uz/ilm-va-fan/adabiyot/rano-ibrohimova-fantastic-anana-va-adabiy-tasir-masalasi/>

4. Meliboev A. *Yolg'iz yashab bo'lmaydi* (You can't live alone), Tashkent: Sharq, 2007, 144 p.

5. Meliboev A. *Rizq daraxti* (The food tree), available at: <https://khdavron.uz/kutubxona/uzbek/isajon-sulton-boqiy-darbadar-ahmadjon-meliboev-rizq-daraxti.html>

6. Rahimjon Rahmat. "Munojot" dan "Boqiy darbadar" gacha" (From "Munojot" to "Boqiy darbadar"), Tashkent: O'zbekiston, 2011, 280 p.

7. Rashidov A. *Chingiz Aytmatov olami* (The world of Chingiz Aitmatov). Tashkent: "O'qituvchi" nashriyot-matbaa ijodiy uyi, 2011, 256 p.

8. Salomov G'. *Ranj va ganj* (Hardship and treasure), pp. 548–559. Aytmatov Ch. *Asrga tatigulik kun*; Qiyomat: |Romanlar|/(Rus tilidan A. Rashidov, I. G'afurov tarj.), Tashkent: Adabiyot va san'at nashriyoti, 1989, 560 p.

9. Temirbolat A.B. *Kategorii xronotopa i temporalnogo ritma v literature* (Categories of chronotopa and temporal rhythm in literature), Kazakhstan: Almaty, 2009, 499 p.

10. Turaev B.O. Proceedings of the International Conference "Chingiz Aytmatov. Lichnost. Epoxa" ("Chingiz Aitmatov. Personality. Epoch"), Moscow, December, 10–11, 2018, 149 p.

11. Ulugov A. *Afsonalarning badiiy talqini* (Literary interpretation of legends), available at: <https://kh-davron.uz/library/multimedia/abdulla-ulugov>

12. Fayzullaev O. *Yozuvchining ilmiy fantaziyasi* (Writer's scientific fantasy), available at: <https://ziyouz.uz/ilm-va-fan/adabiyot/omonulla-fayzullaev-writer's-science-fantasy/>

13. Yakubov I. *Mustaqillik davri o'zbek romanlari poetikasi* (Poetics of Uzbek novels of the independence period), Extended abstract of candidate's thesis, Tashkent, 2018. 71 p.

14. https://dic.academic.ru/dic.nsf/dic_wingwords/1808/

List of used literary books

- I. Aytmatov Ch. *Asrga tatigulik kun; Qiyomat* (The Place of the Skull, The Day Lasts More Than a Hundred Years), Tashkent: Adabiyot va san'at nashriyoti, 1989, 560 p.
- II. Aytmatov Ch. *Qulayotgan tog'lar* (Mangu qayliq). (When the Mountains Fall (Eternal Fiancée), Tashkent: Ozbekiston NMIU, 2011, 536 p.
- III. Aytmatov Ch. *Kassandra tamg'asi* (Cassandra's Brand (Of the heresies of the XX century), Tashkent: Adabiyot uchqunlari, 2009, 285 p.
- IV. Norqobilov N. *Dashtu dalalarda* (In the steppe fields), Tashkent: O'zbekiston, 2009, 224 p.
- V. Norqobilov N. *Qoraqyun* (Black creature), Tashkent: O'zbekiston NMIU, 2016, 216 p.
- VI. Sulton I. *Boqiy darbadar* (Eternal Wanderer), Tashkent: O'zbekiston, 2011, 282 p.
- VII. Hamdam U. *Isyon va itoat* (Rebellion and Obedience), Tashkent: Yangi asr avlodi, 2003, 140 p.
- VIII. Hoshimov O'. *Ikki eshik orasi* (Between two doors). Roman. T.: Yangi asr avlodi, 2016, 752 p.